

באר התורה / הג"ר יעקב אשר פלדמן, מח"ס 'כתב משה' ושא"ס, ירושלים**אבות פרק א משנה ב****"הוא היה אומר על שלשה דברים העולם עומד"...**

העולם וכו'. וא"ת והלא בשלשה שנברא העולם יספיק לקיימו שמי שהוא סבה להוות הדבר כל שכן שיקיימו. וי"ל ששמעון הצדיק דבר כפי זמנו שהיה בית המקדש קיים, ורבן שמעון בן גמליאל שהיה בזמן החרבן בא לומר שאע"פ שאין בית המקדש קיים ואין לנו עבודה, וגם אין לנו יכולים לעסוק בתורה ובגמילות חסדים כראוי מפני עול הגלות, מ"מ מתקיים העולם בשלשה אחרים שדומים להם, כי יש הפרש בין שמירת הנמצא להתהוות העובר ברחם שהדברים שקבלו חומם באש חזק ישמרו חומם באש שאינו חזק ואילו לא היו חמים לא יקבלו החום באותו האש. **וכן בענין זה אי אפשר להבראות העולם בעד השלשה שהזכיר רבן שמעון בן גמליאל, אבל אחר שנברא בשלשה שהזכיר שמעון הצדיק הוא קיים בשלשה דברן שמעון בן גמליאל, שהדין סבת קיום התורה שהעובר התורה יענישוהו בדין. והאמת תיקון לעבודה שע"י העבודה היתה השכינה שורה בינינו והיינו מושגחים, ובשמירת האמת שהיא חותמו של הקדוש ברוך הוא נכיר ונתפלל אליו שהיא במקום עבודת הקרבנות. ועל השלום כנגד גמילות חסדים, שמצד גמילות חסדים יהיה שלום שאל"כ העני יגזול, וכו'. עכ"ל.**

מבואר בדבריו כפי דברי רבינו יונה דברן שמעון בן גמליאל הוסיף דאף שיגיעו זמנים שאין בית המקדש קיים ואין לנו עבודה, וגם אין לנו יכולים לעסוק בתורה ובגמילות חסדים כראוי מפני עול המלכות, מכל מקום ימשך העולם להתקיים בשלשה דברים אחרים הדומים להם, **והם: הדין שהוא סבת קיום התורה, והאמת שהוא תיקון לעבודה, והשלום שהוא כנגד גמילות חסדים, כי יש הפרש בין בריאת העולם לקיומו.**

ה-

בב"ח (שם) רבן שמעון בן גמליאל אומר וכו'. כתב ב"י וא"ת בשלשה שנברא העולם יספיק לקיימו, שמי שהוא סיבה להיות הדבר כל שכן שיקיימו. וי"ל ששמעון הצדיק דיבר כפי זמנו שהיה בית המקדש קיים, ורבן שמעון בן גמליאל שהיה בזמן החרבן בא לומר שאף על פי שאין בית המקדש קיים ואין לנו עבודה וגם אין לנו יכולים לעסוק בתורה ובגמילות חסדים כראוי מפני עול הגלות, מכל מקום מתקיים העולם בשלשה אחרים שדומים להם וכו'. עכ"ל. **מבואר מדבריו** שהבין דמה שאמר רבן שמעון בן גמליאל 'העולם קיים', רצונו לומר דלאחר שנברא לא היה לעולם קיום שהיה חוזר לתוהו ובוהו, כיון שאין לנו עבודה ולא תורה וגמילות חסדים כראוי, אם לא מפני שלשה דברים אלו שהם דין ואמת ושלוש כו'. **ותימה** הלא מפורש מדברי הר"ר יונה דסבירא ליה דפשיטא דבשלשה דברים שהם סיבה להיות הדבר, כל שכן שיקיימו שאינו חוזר לתוהו ובוהו. **אלא פירוש** מה שאמר רבן שמעון בן גמליאל העולם קיים הוא לומר שישונו של עולם מתקיים כי הרשעים שגוזלין וחומסים מחריבין העולם כלומר מחריבין הישוב, כי מפני הגזילה המשא ומתן בטל לגמרי ומתוך כך בטל הישוב, והדיינים המשברים מתלעות הגזלנים ומוציאין טרף מידם מקיימים הקיבוץ והישוב שלא יהא חרב ופשוט הוא, עכ"ל.

ו-

מה שתמה בב"ח מפורש מדברי הר"ר יונה דסבירא ליה דפשיטא דבשלשה דברים שהם סיבה להיות הדבר, כל שכן שיקיימו שאינו חוזר לתוהו ובוהו. צ"ב הכין מפורש כן. גם הרי נתבאר בבית יוסף דמה שאמר רבן שמעון בן גמליאל הוא בזמן החרבן שאין לנו עבודה גם אין לנו יכולים לעסוק בתורה ובגמילות חסדים כראוי, א"כ נתיישבה שפיר תמיהת הב"ח, דפשיטא דשלשה דברים שהם סיבה להיות הדבר, כל שכן שיקיימו שאינו חוזר.

לתגובות הארות ולקבלת הגליון 'באר התורה':a0527677650@gmail.com

אבות (פ"א מ"ב) 'שמעון הצדיק היה משיירי כנסת הגדולה הוא היה אומר על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים', ע"כ.

א-

בפי' רע"ב (שם) בד"ה העולם עומד, **לא נברא העולם אלא בשביל שלשה דברים הללו, עכ"ל.**

שם (מ"יח) 'רבן שמעון בן גמליאל אומר על שלשה דברים העולם עומד על הדין ועל האמת ועל השלום שנאמר "אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם" (זכריה ח טו), ע"כ.

בפי' רע"ב (שם) בד"ה העולם עומד, **ישונו של בני אדם מתקיים. אין זה כמו העולם עומד דלעיל, עכ"ל.**

מבואר בדבריו דאף דשני התנאים נקטו דבריהם בלשון אחד 'העולם עומד', מ"מ אין כוונתם שוה, דשמעון הצדיק דבר על סיבת בריאת העולם, ואילו רבן שמעון בן גמליאל דבר על קיום ישונו של בני אדם.

ב-

וכ"ה בתוס' יו"ט (שם מ"יח) בד"ה העולם עומד, פירש הר"ב ישונו של בני אדם מתקיים. **ומתיישב בזה הפירוש דלא תקשה אדתנן במשנה ב' שלשה דברים אחרים שעליהם העולם עומד.** ואף על פי שפירש שם הר"ב שהוא על בריאת העולם שבשבילם נברא, עם כל זה לא היה צריך לקיום העולם ג"כ זולת אלו השלשה, דהואיל והם סבה לשיהא נברא אחר שלא היה, כ"ש שיהיו סבה לשיתקיים אחר שהוא נברא, דמאי דלא הוה הוה בשבילם, כל שכן דמאי דהוה שיהא בהוייתו בשבילם. לפיכך מפרש הר"ב דהנך דהכא על יישונו של בני אדם נאמרו, ולא על סבת הויית העולם בכללו, שהרי תורה ועבודה וגמילות חסדים יוכל להתקיים בבני אדם ואף על פי שאינן מתיישבין ביחד כראוי מצד שאין דין אמת ושלוש. כי יהיו שרידי ה' יחידי סגולה שיתקיים על ידם השלשה עמודים שבמשנת שמעון הצדיק, וכו'. עכ"ל.

ומבואר בדבריו עז"ר שנתבאר ברע"ב דאף שסיבת בריאת העולם היתה בגלל ג' דברים [והם תורה עבודה וגמ"ח], מ"מ אין מספיקים ג' דברים אלו לקיום ישונו של העולם וצריכים עוד ג' דברים אחרים [והם אמת משפט ושלוש].

ג-

בטור (ח"ו"מ ס"י א) רבן שמעון בן גמליאל אומר על ג' דברים העולם קיים על הדין ועל האמת ועל השלום פי' ה"ר יונה ז"ל אין פירושו שבשביל ג' דברים אלו נברא העולם, שהרי בתחילת הפרק אומר על ג' דברים העולם עומד ואינם אלו שזוכר כאן, **אלא מתחלה אמר שבשביל ג' דברים 'נברא העולם' ואלו הן התורה והעבודה וגמילות חסדים, תורה דכתיב "ה' קנני ראשית דרכו" אמרה תורה אני נבראתי לפני כל הנבראים ובעבורי נבראו כל הנבראים, וכן בשביל העבודה שבוחר הקדוש ברוך הוא בישראל מכל האומות ובוחר בבית המקדש מבכל המקומות שיעבדוהו בו ובשבילו נברא העולם, וכן גמילות חסדים שהיא מדת חסד שגורמת להיות לרצון לפני הש"י. וכאן אמר העולם 'קיים' פירוש אחר שנברא מתקיים על ידי אלו שעל ידי הדיינים שדנין בין איש לחבירו העולם קיים, כי אלמלא הדין כל דאלים גבר, וכן האמת כמו שאמרו (ע"י שבת קד א) שקר אין לו רגלים, אבל האמת הוא יסוד ומעמד גדול לכל הדברים. וכן השלום כמו שאמרו (אבות פ"ג מ"ב) הוי מתפלל בשלומה של מלכות שאלמלא מורא מלכות איש את רעהו חיים בלעו ע"כ, עכ"ל.**

ד-

בית יוסף (שם) רבן שמעון בן גמליאל אומר על שלשה דברים העולם קיים וכו'. סוף פרק קמא דאבות (מ"יח) פירש ה"ר יונה ז"ל (שם מ"ב) אין פירושו שבשביל שלשה דברים אלו נברא

¹ שם: ואל תתמה שהרי אמרו (ברכות יז) לא נברא העולם אלא בשביל תנינא בני ועוד אמרו (ו א) לא נברא העולם אלא לצוות לזה על פסוק כי זה כל האדם ועמישי [סוף] משנה ד' פ"ג דסוטה, עכ"ל.

² שם: ועל דרך זו יתפרש 'או יחזק במעוזי יעשה שלום ליי' (ישעיה כו ה) שהנותן צדקה לפני גורם שלום, שאל"כ היה העני גוזל והיה הנגזל משיים דמי מלחמה בשלום (מלכים א' ב ה),